

children to be educated. Hence, the locals created capital for the functioning of educational institution in Manhush village.

The research paper includes and examines the main sources of the subject, for example: reports of the member of the school council of Oleksandria district baron Korpha M. The baron used to inspect the Manhush educational institution annually.

Taking in consideration updated source data, the teaching staff of the school and innovative teaching approaches are described. The Head of the teacher was a priest Ananii Agapiev. In his teaching he actively involved students in learning Russian language, which was favorable for district authority. Besides, Agapiev developed a set of methods and techniques, which he described in his pedagogical manual "The New school". It was published and distributed in schools of the district. After consisting verifications, baron Korph acknowledged the school in Manhush village to be one of the best schools in the district.

The attitudes of locals toward receiving primary education for their children, as well as difficulties, which occurred in the process of studying are characterized. It is specified, that in this school not only boys studied but girls too. It is significant to indicate that the most industrious students were girls. This fact was used by the teaching staff to prove the appropriateness of receiving education by the female part of the village. The population of the village was quiet conservative and gave the advantage to be well-educated to boys. Moreover, as soon as children acquired basic skills, such as reading, writing and counting – the learning process was stopped by parents most of the time.

Key words: *primary education, district council school, school council of Oleksandria district.*

УДК 327(438)''1995/2005'': 930.2

Н. М. Буглай

ДЖЕРЕЛОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА (1995-2005 рр.)

Розкривається процес формування та реалізації зовнішньополітичної стратегії Республіки Польща наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. в контексті джерелознавчого аспекту. Основою джерельної бази дослідження виступають архівні документи; довідково-енциклопедичні видання; конкретно-соціологічні та статистичні матеріали аналітичних центрів; матеріали періодичних видань; офіційні промови, виступи, доповіді, заяви, мемуари та спогади вищих державних посадовців, політиків і дипломатів. Поповнення джерельного комплексу новими зразками документів та матеріалів по темі, свідчать про необхідність продовження наукових пошуків у заданому напрямку.

Ключові слова: *джерела, зовнішня політика, Польща, документи і матеріали, наукові пошуки.*

DOI 10.34079/2226-2830-2019-9-25-17-26

Досвід формування та розвитку зовнішньої політики Республіки Польща є актуальним і важливим для осмислення сутності трансформаційних процесів, що

відбувалися в Центральній-Східній Європі в посттоталітарну добу, та їх впливу на проходження даних процесів в Україні. Розуміння важливості аналізу джерел, що ними послуговуються науковці, працюючи над вивченням тих чи інших питань, у т.ч. зовнішньої політики РП, є необхідним фактором для об'єктивного, багатогранного, критичного й неупередженого дослідження. Сукупність компонентів джерельного комплексу, а разом із їх класифікація, зумовлюється як тематикою дослідження, його метою і завданнями, так і просторово-географічними, хронологічними рамками, а тому в кожному конкретному випадку є специфічною. Спільною для всіх досліджень, разом з тим, залишається обумовленість якості результатів історичного вивчення, обґрунтованості та достовірності отриманих знань вивченням та класифікацією складових їхньої джерельної бази.

Новітні тенденції історичної науки України сучасного періоду, засвідчують стійке зростання інтересу до проблем всесвітньої історії, в тому числі до питань розбудови національних держав, реалізації ними зовнішньої політики, свідченням чого є поява великої кількості наукових праць за відповідною тематикою. Дедалі більш відчутною стає необхідність залучення до процесу використання джерельної бази по тематиці, перегляду методики роботи з джерелами, у тому числі в аспекті їх класифікації, тобто поділу наявного масиву на найбільш суттєвими ознаками на окремі групи, наступного їх дослідження та здобуття необхідної інформації. В роботі відомого українського історика, історіографа, джерелознавця та методолога історії Я. Калакури «Класифікація джерел із всесвітньої історії як дослідницький метод» (2015 р.), констатується, що класифікація джерел виконуючи дві головні функції: евристичну та аналітичну, передбачає пошук, виявлення, підбір та систематизацію джерел, з одного боку, та розробку методів їхньої «систематизації, типології та аналізу, способів виявлення і здобуття з них необхідної інформації, перевірки її достовірності», з іншого.

Формування багатогранного комплексу джерел і наступне його опрацювання зумовлює необхідність установлення об'єктивності кожного з його зразків, адже лише в такому випадку, а також за умови аналізу не якогось одного, а всього масиву доступних документів та матеріалів, критичного й неупередженого їх вивчення на основі новітніх підходів. Як зауважено у праці О. Реєнта «Українська історична наука на порозі XXI століття: проблеми пошуку» (1999 р.), «серйозний історик, на який би рівень абстрагувань і наукових спекуляцій він не підіймався, ніколи не стане ігнорувати роль фактичного фундаменту своїх пошуків, тому для нього завжди актуальним залишається питання достовірності джерел, можливостей пошуку, накопичення та обробки емпіричного матеріалу».

Джерельною базою нашого дослідження слугували архівні документи; довідково-енциклопедичні видання; конкретно-соціологічні та статистичні матеріали аналітичних центрів; матеріали періодичних видань; офіційні промови, виступи, доповіді, заяви, мемуари та спогади вищих державних посадовців, політиків і дипломатів. Виходячи із хронологічних рамок роботи, дослідницьким пошуком були охоплені матеріали, що стали основою формування та реалізації зовнішньополітичної стратегії Польщі.

В першу чергу зацікавленість, при роботі на дослідженнях, викликають матеріали Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України (ЦДАВОВУУ), Центрального державного архіву громадських об'єднань України (ЦДАГОУ), Архіву Верховної Ради України (АВРУ) а також Галузевого державного архіву Міністерства закордонних справ України (ГДАМЗСУ), зокрема Фонду № 1

«Документи з основної діяльності» та № 6 «Міжнародні договори України». Останні, представлені міждержавними документами України на рівні офіційних стосунків між державами, президентами, очільниками урядових кабінетів, зазнали особливо прискіпливого аналізу. І хоча в аспекті осмислення зовнішньої політики Республіки Польща визначеного періоду звернення до них найбільше «проливає світло» лише на ту її складову, що безпосередньо пов'язана зі взаєминами офіційної Варшави з Українською державою, для національної історіографії теми вона є вкрай важливою. З огляду на знаковість – у силу низки об'єктивних обставин – для України стосунків з РП, дослідницькі пошуки в цьому напрямі залишаються актуальними та практично значущими. І попри те, що частина архівних фондів документів вже привертала увагу дослідників, авторські інтерпретації останніх з урахуванням взаємопов'язаних чинників, під впливом яких вони були укладені, а також наслідків, до яких у взаєминах між двома державами спричинили, безсумнівно, є вартісними. Адже добре відомо, що, вивчаючи ті чи інші події, науковці здебільшого послуговуються одними й тими ж джерелами, але трактують їх по-різному, і саме ці авторські прочитання, здавалося б, уже відомих фактів, а також сформульовані наукові концепції стають чи не головними результатами дослідницьких пошуків.

Окрім Спільної декларації Президента України і Президента Республіки Польща (25 червня 1996 р.) [2], Спільної заяви Президентів України і Республіки Польща «До порозуміння і єднання» (21 травня 1997 р.) [4], які в генезисі міждержавних взаємин України та Польщі визначеного періоду традиційно сприймаються свого роду реперними точками, до джерельного комплексу роботи було залучено низку інших актових матеріалів, у тому числі укладені на урядовому рівні двосторонні угоди «Про співробітництво і взаємодопомогу у митних справах» [1], «Про взаємні поставки зброї, військової техніки та надання послуг у військово-технічній галузі» [3], та ін., протоколи, положеннями яких внесені зміни до раніше підписаних угод, заяви, меморандуми, конвенції, комюніке, а також інша поточна інформація тощо. Усі разом вони формують документальну базу дослідження однаково важливих як для Варшави, так і для Києва взаємин між нашими двома державами, дозволяють проаналізувати правове підґрунтя співпраці в різних сферах міждержавної взаємодії, розширюючи водночас уявлення про зовнішню політику Республіки Польща в 1995–2005 рр. в цілому.

Окремий пласт інформації по темі знаходиться у довідково-енциклопедичних виданнях: словниках-довідниках [6; 7], путівниках [19], енциклопедіях [21; 22], анотованих історичних хроніках [10; 11], які містять широкий фактологічний матеріал про різноманітні аспекти міжнародних відносин, зовнішньої політики Республіки Польща, функціонування Європейського Союзу та НАТО, а також взаємин між ними. З огляду на фактичну підпорядкованість усіх сфер державної розбудови викликам євроатлантичної інтеграції, привертають увагу календарі взаємин Польщі з НАТО та ЄС [28; 29], сусідніми державами – членами Вишеграду [24]. Упорядкована в них інформація, безперечно, суттєво допомагає у структуруванні масиву знань за проблемою, що аналізується в даній роботі.

Зовнішня політика Польщі, подібно іншим державам світового співтовариства, перебуває у безпосередньому зв'язку з подіями та процесами, що характеризують внутрішній її розвиток, і у своїй сукупності вони незмінно зазнають відповідних суспільних оцінок, у випадку вступу країни до НАТО та ЄС, особливо знакових у зв'язку з необхідністю проведення національних референдумів (на предмет підтримки громадянами

відповідного рішення влади), – враховуючи цей факт, до джерельного комплексу нами було залучено соціологічні зрізи авторитетних дослідницьких агенцій. Найбільше важливої інформації, зокрема, було почерпнуто з періодичних звітів Осередку дослідження громадської думки (*Centrum Badania Opinii Społecznej*) у Варшаві. Фундація, що функціонує з 1990 р., на офіційному своєму сайті (<http://www.cbos.pl>) щороку публікує близько двох сотень різноманітних соціологічних досліджень, найбільш актуальні з яких, з огляду на тему даної праці, нами і були ґрунтовно проаналізовані [31; 34; 36]. Йдеться, зокрема, про опитування польських громадян на предмет доцільності вступу РП до НАТО та ЄС, якості функціонування союзних інститутів, присутності польських військових в операціях у Косово та Іраку, взаємин з Україною, Російською Федерацією тощо.

Окремі матеріали статистичного характеру, при підготовці роботи, було взято зі сторінок *Eurostat* – статистичної служби Європейського Союзу (<http://ec.europa.eu/eurostat>) та *Eurobarometer* – міжнародного проекту регулярних опитувань суспільної думки, реалізацією якого опікується Європейська Комісія (http://ec.europa.eu/public_opinion), а також *Główny Urząd Statystyczny* – Центрального статистичного офісу РП (<http://stat.gov.pl/>), статистичних збірників. Усі вони є важливими, насамперед, у розрізі зібрання фактологічного матеріалу, звернення до якого гарантує суттєве посилення презентованого конкретно-історичного дослідження.

Періодичні видання є, також, важливою складовою джерельної бази при висвітленні поставленої проблеми. Упродовж періоду, який відділяє нас від подій, що аналізуються, на їх сторінках дослідниками було опубліковано велику кількість публіцистичних творів за тематикою, паралельне опрацювання яких уможливило формування в авторки дослідження цілісного бачення зовнішньої політики Польської держави визначеного періоду, у взаємозв'язку з чинниками, що на неї впливали, зумовлювали спрямованість розвитку. Розрахована на масового читача, публіцистична література швидко реагує на суспільні запити, а тому на момент опублікування є доволі актуальною. Так, саме в публіцистичних розвідках віднаходимо масив інформації про поточні контакти між політиками та дипломатами, підписані угоди, досягнуті домовленості, а також коментарі очільників держав і вищих органів влади на рахунок конкретних подій чи процесів, що відображають їхнє ставлення до них. Разом з цим, оцінки одних і тих самих подій, що їх віднаходимо в публіцистиці, є здебільшого суперечливими, часто відчутним також є брак конкретної інформації. У силу зазначеного, активне послуговування публіцистикою, на наше переконання, є виправданим лише за умови використання не одного, а кількох її зразків, до того ж у поєднанні з будь-якими іншими джерелами.

Варто також зазначити, що під час роботи з газетними та журнальними публікаціями, авторами яких часто є не професійні історики, політологи чи фахівці в інших сферах суміжних наукових галузей, а журналісти, аналітики, експерти, а інколи й дослідники-початківці чи просто зацікавлені особи, студії яких не завжди витримують критики, з нашої точки зору, необхідністю є здійснення жорсткого їх відбору. Окрім рівня науковості, достовірності матеріалу, об'єктивності та неупередженості його аналізу, критерієм відбору слугував авторитет самого видання. Так, до джерельного комплексу було залучено розвідки, опубліковані, головним чином, на шпальтах впливових українських та зарубіжних видань. В Україні це, безперечно, «День», «Дзеркало тижня», «Зовнішні справи» («Політика і час»), «Людина і політика», «Політична думка», «Політика і культура», «Європейська правда», «Українська правда», «Універсум», «Незалежний культурологічний часопис «І», у Польщі – «Gazeta Wyborcza», «Rzeczpospolita», «Tygodnik

Powszechny», «Polityka», «Dyalogi Polityczne», «Wprost», у Російській Федерації – «Обозреватель», «Международная жизнь», «Эхо планеты», «Правда» та ін.

Потрібно окремо згадати також про спеціальні видання Польського Інституту міжнародних справ – «Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej», «Sprawy Międzynarodowe», Європейського центру Варшавського університету – «Studia Europejskie», а також Інституту зовнішньої політики Дипломатичної академії України при Міністерстві закордонних справ України – щорічник «Зовнішня політика: стратегічні оцінки, прогнози та пріоритети» та щоквартальник «Міжнародний огляд». Адресовані широкому колу читачів – від представників дипломатичних корпусів, посольств та іноземних представництв, міжнародних організацій, аналітичних центрів до широкої громадськості – вони презентують погляди теоретиків та фахівців-практиків на вузлові проблеми міжнародних взаємин, зовнішньої політики Польщі та України, сусідніх із ними держав, а також прогнозні сценарії їх розвитку на близьку та далеку перспективу.

Джерела особового походження, також, складають значний сегмент джерельного комплексу представленого дослідження. Частина з них, як розуміємо, була опублікована в період перебування їх авторів на посаді (офіційні промови, виступи, доповіді, заяви політиків та дипломатів), інші, навпаки, вийшли з друку значно пізніше (мемуари та спогади вищих державних посадовців). Відтак, якщо в першому випадку авторські інтерпретації подій повною мірою погоджуються з магістральною лінією державної політики, є, так би мовити, її продовженням, у другому випадку маємо справу з нав'язаними плінністю часу часто несподіваними прочитаннями, здавалося б, давно відомих сюжетів. Далеко неоднорідні між собою у своїй сукупності особові джерела, разом з тим, значно сприяють у формуванні цілісного бачення зовнішньої політики Республіки Польща аналізованого періоду. Так, у виступах, промовах та заявах офіційних осіб віднаходимо цінні зауваження на рахунок спрямованості зовнішньої політики РП, пріоритетних її завдань, а також кроків, здійснених у напрямку їх реалізації. Значну зацікавленість, зокрема, викликають *expose*, що з ними перед Сеймом у різний час виступали вищі польські урядовці Д. Росаті [26], Л. Міллер [25] ті ін., промови президента А. Кваснєвського [12], високих представників сусідніх із Польщею держав, зокрема, В. Ландсбергіса [32] повноважних представників інститутів євроатлантичного співтовариства та ін.

Насиченими великою кількістю інтерпретацій, вкрай актуальних, а головне, знакових, з позиції офіційної Варшави, подій є газетні/журнальні публікації політичних лідерів Польщі, відомих на міжнародній арені закордонних політиків та дипломатів. Так, при роботі над дослідженням авторкою було опрацьовано розвідки экс-очільників МЗС РП Б. Геремека [5], А. Ротфельда [33], Надзвичайних і Повноважних послів Польщі та України В. Зайончковського [8], О. Моцика [16], Ю. Щербака [23] та ін., польських депутатів Європарламенту М. Сівця [20] та ін. Окрім аналізу конкретних ситуацій, що мали місце в Польщі чи за кордоном на момент опублікування праць, у розвідках політиків та дипломатів нерідко присутні обґрунтування можливих сценаріїв наступного їх розвитку, з урахуванням впливу на них низки пов'язаних чинників.

Інтерв'ю офіційних осіб, за участю яких відбувалися події, що аналізуються становлять певну цінність для аналізу теми дослідження [13]. Як жодне інше джерело, вони дають змогу прослідкувати генезис зовнішньої політики III Речі Посполитої, зрозуміти його спрямованість. Разом з тим, на відміну від офіційних промов, виступів, заяв

чи доповідей, вони відомі значною мірою суб'єктивізму, а тому потребують ретельної перевірки на предмет достовірності.

Спогади та мемуари політиків і дипломатів, у т.ч. є важливим масивом особових джерел, що допомагають розкрити проблему. Також достатньо суб'єктивні за своїм змістом, вони привертають увагу дослідників, перш за все, тим, що дещо відкривають завісу великої політики та проводять читача за її лаштунки, дозволяють побачити давно відомі події у новому світлі, часто несподіваних інтерпретаціях. Подібно ситуації з інтерв'ю, при роботі з мемуаристикою нами було враховано притаманний їй «індивідуалістичний характер», що найчастіше проявлявся у навмисному ухилянні авторів від аналізу одних фактів та невиправданій увазі до деяких інших, підкресленні своєї в них виняткової ролі, а також значну насиченість інформацією, поданою в контексті чи «між рядками», у супроводі суб'єктивних оцінок та інтерпретацій, зумовлених конкретно-історичними умовами, в яких вони були створені. Подібних висновків можна дійти, проаналізувавши спогади політиків, за участі яких упродовж аналізованого періоду реалізовувалася польська зовнішня політика: президентів РП Л. Валенси [35], А. Кваснєвського [30], їх українських колег Л. Кравчука [14] та Л. Кучми [15], а також євросоюзних та інших польських, українських, російських високопосадовців А. Зленка [9], Є. Примакова [17], Р. Проді [18], Д. Хюбнер [27] та ін. Відтак аби не опинитися в полоні суб'єктивних настроїв, до роботи залучалося не якесь одне, а декілька мемуарних джерел, до того ж їх опрацювання відбувалося паралельно з іншими, більш об'єктивними джерелами, приміром, актовими. Принагідно зазначимо, що, з огляду на відносну сучасність аналізованої проблеми, у джерельному комплексі по темі мемуаристика представлена не надто розлогим переліком позицій, кількість яких, щоправда, постійно зростає.

Подібний висновок можна зробити також щодо деяких інших джерел, зокрема довідково-енциклопедичних видань, аналітичних та публіцистичних праць. Аналогічно науковій літературі за тематикою, джерельний комплекс невинно поповнюється новими зразками, а також збірниками документів: перш за все, з огляду на триваючу актуальність обраної для дослідження проблеми, а також у зв'язку з наявністю низки питань, недостатньо вивчених чи неоднаково трактованих науковою думкою.

У цілому ж, потужний джерельний комплекс, представлений сукупністю матеріалів фондів провідних архівних установ України, а також довідково-енциклопедичною літературою, конкретно-соціологічними та статистичними матеріалами, періодикою, мемуаристикою, ін., опрацьований авторкою з урахуванням новітніх теоретико-методологічних підходів, є цілком достатнім для незаангажованого вивчення зовнішньої політики Республіки Польща визначеного десятиліття. Джерелознавчий аналіз проблеми є підґрунтям для формування власного погляду на ключові тенденції розвитку зовнішньополітичних пріоритетів РП, обґрунтування досягнутих країною успіхів, реалізації визначених завдань. З огляду на невинне поповнення джерельного комплексу новими зразками документів та матеріалів та триваючу актуальність теми, продовження наукових пошуків у заданому напрямку, безперечно, залишається на часі.

Список використаної літератури

1. Галузевий державний архів Міністерства закордонних справ України. Ф. 6 : Міжнародні договори України, Оп. 2, Спр. 963 : Угода між Урядом Республіки Польща і Урядом України про співробітництво і взаємодопомогу у митних справах. – 8 арк. ; Haluzevyi derzhavnyi arkhiv Ministerstva zakordonnykh sprav Ukrainy. F. 6 : Mizhnarodni

dohovory Ukrainy, Op. 2, Spr. 963 : Uhoda mizh Uriadom Respubliki Polshcha i Uriadom Ukrainy pro spivrobotnytstvo i vzaïemodopomohu u mytnykh spravakh. – 8 ark.

2. Галузевий державний архів Міністерства закордонних справ України. Ф. 6 : Міжнародні договори України, Оп. 2, Спр. 1320 : Спільна декларація Президента України і Президента Республіки Польща. – 4 ark. ; Haluzevyi derzhavnyi arkhiv Ministerstva zakordonnykh sprav Ukrainy. F. 6 : Mizhnarodni dohovory Ukrainy, Op. 2, Spr. 1320 : Spilna deklaratsiia Prezydenta Ukrainy i Prezydenta Respubliki Polshcha. – 4 ark.

3. Галузевий державний архів Міністерства закордонних справ України. Ф. 6 : Міжнародні договори України, Оп. 2, Спр. 731 : Угода між Урядом Республіки Польща та Урядом України про взаємні поставки зброї, військової техніки та надання послуг у військово-технічній галузі. – 4 ark. ; Haluzevyi derzhavnyi arkhiv Ministerstva zakordonnykh sprav Ukrainy. F. 6 : Mizhnarodni dohovory Ukrainy, Op. 2, Spr. 731 : Uhoda mizh Uriadom Respubliki Polshcha ta Uriadom Ukrainy pro vzaïemni postavky zbroi, viiskovoi tekhniky ta nadannia posluh u viiskovo-tekhnichnii haluzi. – 4 ark.

4. Галузевий державний архів Міністерства закордонних справ України. Ф. 6 : Міжнародні договори України, Оп. 2, Спр. 1298. : Спільна заява Президентів України і Республіки Польща «До порозуміння і єднання». – 2 ark. ; Haluzevyi derzhavnyi arkhiv Ministerstva zakordonnykh sprav Ukrainy. F. 6 : Mizhnarodni dohovory Ukrainy, Op. 2, Spr. 1298. : Spilna zaiava Prezydentiv Ukrainy i Respubliki Polshcha «Do porozuminnia i yednannia». – 2 ark.

5. Геремек Б. Основні напрямки зовнішньої політики Польщі / Б. Геремек // Політична думка. – 1998. – № 1. – С. 62–75 ; Heremek B. Osnovni napriamky zovnishnoi polityky Polshchi / B. Heremek // Politychna dumka. – 1998. – № 1. – S. 62–75.

6. Довідник НАТО. – Брюссель : [б. м.], 2006. – 384 с. ; Dovidnyk NATO. – Briussel : [b. m.], 2006. – 384 s.

7. Європейський Союз: словник-довідник / ред.-упоряд. М. Марченко. – 2-ге вид, оновл.- Київ : К.І.С., 2006. – 138 с. ; Yevropeyskyi Soiuz: slovnyk-dovidnyk / red.-uporiad. M. Marchenko. – 2-he vyd, onovl.- Kyiv : K.I.S., 2006. – 138 s.

8. Зайончковский В. Восточная Европа в польской дипломатии / В. Зайончковский // Pro et Contra. – 1998. – Т. 3, № 2. – С. 39–52 ; Zayonchkovskiy V. Vostochnaya Yevropa v polskoy diplomatii / V. Zayonchkovskiy // Pro et Contra. – 1998. – Т. 3, № 2. – S. 39–52.

9. Зленко А. М. Зовнішня політика України: від романтизму до прагматизму : виступи, промови та статті / А. М. Зленко; упоряд. К. П. Єлісєєв. – Київ : Преса України, 2001. – 369 с. ; Zlenko A. M. Zovnishnia polityka Ukrainy: vid romantyzmu do prahmatyzmu : vystupy, promovy ta statti / A. M. Zlenko; uporiad. K. P. Ieliseiev. – Kyiv : Presa Ukrainy, 2001. – 369 s.

10. Зовнішня політика України в умовах глобалізації : анотована історична хроніка міжнародних відносин (1991–2003) / С. В. Віднянський, О. М. Горенко, А. Ю. Мартинов (відп. ред.). – Київ : Генеза, 2004. – 616 с. ; Zovnishnia polityka Ukrainy v umovakh hlobalizatsii : anotovana istorychna khronika mizhnarodnykh vidnosyn (1991–2003) / S.V. Vidnianskyi, O. M. Horenko, A. Yu. Martynov (vidp. red.). – Kyiv : Heneza, 2004. – 616 s.

11. Зовнішня політика України в умовах глобалізації : анотована історична хроніка міжнародних відносин (2004–2007) / С. В. Віднянський, О. М. Горенко, А. Ю. Мартинов (відп. ред.) та ін. – Київ : Генеза, 2014. – 394 с. ; Zovnishnia polityka Ukrainy v umovakh

hlobalizatsii. Anotovana istorychna khronika mizhnarodnykh vidnosyn (2004–2007); [vidp. red. A. Yu. Martynov]. – Kyiv: Heneza, 2014. – 394 s.

12. Квасневский А. Место Польши в новой Европе: Выступление президента РП на международной конференции во Французском институте международных отношений (IFRI) в Париже / А. Квасневский // Новая Польша. – 2000. – № 1. – С. 6–11 ; Kvasnevskiy A. Mesto Polshi v novoy Yevrope: Vystuplenie prezidenta RP na mezhdunarodnoy konferentsii vo Frantsuzskom institute mezhdunarodnykh otnosheniy (IFRI) v Parizhe / A. Kvasnevskiy // Novaya Polsha. – 2000. – № 1. – S. 6–11.

13. Коваль П. Гедройць, Україна і польський державний інтерес [Електронний ресурс] / П. Коваль; розм. вів Я. Присташ // Наше слово. – 2010. – 24 листоп. - Режим доступу : <https://www.nasze-slowo.pl/gedroyts-ukrayina-i-polskiy-derzhavn/> ; Koval P. Hedroits, Ukraina i polskyi derzhavnyi interes [Elektroni resurs] / P. Koval; rozm. viv Ya. Prystash // Nashe slovo. – 2010. – 24 lystop. - Rezhym dostupu : <https://www.nasze-slowo.pl/gedroyts-ukrayina-i-polskiy-derzhavn/>

14. Кравчук Л. Одна Україна, єдиний народ: політичні роздуми над записами в щоденнику / Л. Кравчук. – Харків: Фоліо, 2010. – 541 с. ; Kravchuk L. Odnа Ukraina, yedynyi narod: politychni rozdumy nad zapysamy v shchodennyku / L. Kravchuk. – Kharkiv : Folio, 2010. – 541 s.

15. Кучма Л. Україна – не Росія / Л. Кучма. – Київ : Время, 2004. – 607 с. ; Kuchma L. Ukraina – ne Rosiia / L. Kuchma. – Kyiv : Vremia, 2004. – 607 s.

16. Моцик О. Україна і Польща – стратегічні партнери / О. Моцик // Політика і час. – 2006. – № 5. – С. 3–8 ; Motsyk O. Ukraina i Polshcha – stratehichni partnery / O. Motsyk // Polityka i chas. – 2006. – № 5. – S. 3–8.

17. Примаков Е. Годы в большой политике / Е. Примаков. - Москва : Коллекция «Совершенно секретно», 1999 . – 445 с. ; Primakov Ye. Gody v bolshoy politike / Ye. Primakov. - Moskva : Kolleksiya «Sovershenno sekretno», 1999 . – 445 s.

18. Проді Р. Задум об'єднаної Європи / Р. Проді. – Київ : К.І.С., 2002. – 140 с. ; Prodi R. Zadum obiednanoi Yevropy / R. Prodi. – Kyiv : K.I.S., 2002. – 140 s.

19. Путівник по саміту НАТО у Вашингтоні 23–25 квітня 1999 року. Брюссель : Офіс інформації та преси НАТО, 1999. – 120 с. ; Putivnyk po samitu NATO u Vashynhtoni 23–25 kvitnia 1999 roku. Briussel : Ofis informatsii ta presy NATO, 1999. – 120 s.

20. Сивец М. Украина и Польша: подытоживая достигнутое [Электронный ресурс] / М. Сивец // Зеркало недели. – 2001. – 22 августа (№ 32). - Режим доступа : https://zn.ua/POLITICS/ukraina_i_polshapodytozhivaya_dostignutoe.html ; Sivets M. Ukraina i Polsha: podytozhivaya dostignutoe [Elektronnyy resurs] / M. Sivets // Zerkalo nedeli. – 2001. – 22 avgusta (№ 32). - Rezhim dostupa : https://zn.ua/POLITICS/ukraina_i_polshapodytozhivaya_dostignutoe.html

21. Українська дипломатична енциклопедія : у 2-х т. / редкол. : Л. В. Губерський (голова) та ін. – Київ : Знання України, 2004. – Т. 1 – 760 с. ; Ukrainska dyplomatychna entsyklopediia : u 2-kh t. / redkol. : L. V. Huberskyi (holova) ta in. – Kyiv : Znannia Ukrainy, 2004. – Т. 1 – 760 s.

22. Українська дипломатична енциклопедія : у 2-х т. / редкол. : Л. В. Губерський (голова) та ін. – Київ : Знання України, 2004. – Т. 2. – 812 с. ; Ukrainska dyplomatychna entsyklopediia : u 2-kh t. / redkol. : L. V. Huberskyi (holova) ta in. – Kyiv : Znannia Ukrainy, 2004. – Т. 2. – 812 s.

23. Щербак Ю. Ценные польские уроки [Электронный ресурс] / Ю. Щербак // Новая Польша. – 1999. – № 3. – Режим доступа : <https://redakcja.nowpol.org/ru/r1MEa6sOf/Cennye-polskie-uroki> ; Shcherbak Yu. Tsennnye polskie uroki [Elektronnyy resurs] / Yu. Shcherbak // Novaya Polsha. – 1999. – № 3. – Rezhim dostupa : <https://redakcja.nowpol.org/ru/r1MEa6sOf/Cennye-polskie-uroki>
24. Calendar of the Visegrád Group co-operation [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.visegradgroup.eu/calendar>
25. Expose Prezesa Rady Ministrów Leszka Millera (25 października 2001 r., Warszawa) [Electronic resource]. – Mode of access : <https://fakty.interia.pl/news-tekst-expose-premiera-leszka-millera,nId,787788>
26. Expose ministra spraw zagranicznych Dariusza Rosatiego (8maja 1997 r., Warszawa) [Electronic resource] // Zbiór dokumentów – 1997. – Vol. 53, № 2. – Mode of access : <http://www.zbiordokumentow.pl/1997,nr.2/>
27. Hubner D. Nasz kolor w Unii / D. Hübner; J. J Mizgała – Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 2006. – 258 s.
28. Integracja Polskiz Unią Europejską : dokumenty i kalendarium 1988–2002. – Warszawa : Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, 2002. – 126 s.
29. Kalendarium wydarzeń Polska – NATO // Sprawy Międzynarodowe. – 1999. – № 1. – S. 147–170.
30. Kwaśniewski A. Dom wszystkich Polska / A. Kwaśniewski. – Warszawa : Perspektywy Press, 2000. – 310 s.
31. Opinie o integracji w przeddzień rozszerzenia Unii Europejskiej [Electronic resource] / Centrum Badania Opinii Społecznej – Warszawa : Kwiecień, 2004. – 11 s. – Mode of access : https://cbos.pl/SPISKOM.POL/2004/K_075_04.PDF
32. Przemówienie przewodniczącego Sejmu Republiki Litewskiej Vytautasa Landsbergisaw Sejmie Rzeczypospolitej Polskiej (21 lutego 1997 r., Warszawa) // Zbiór Dokumentów. – 1997. – Nr. 1. – S. 61–69.
33. Rotfeld A. Rozszerzenie NATO a umacnianie euroatlantyckich struktur bezpieczeństwa / Adam Rotfeld // Sprawy Międzynarodowe. – 1999. – Vol. 53, № 1. – S. 65–94.
34. Strzeszewski M. Sympatia i niechęć do innych narodów. Komunikat z badań [Electronic resource] / M. Strzeszewski. – Mode of access : http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2007/k_144_07.PDF
35. Wałęsa L. Moja III RP. Straciłem Cierpliwości / L. Wałęsa. – Warszawa : Świat Książki, 2007. – 192 s.
36. W przeddzień przystąpienia do NATO [Electronic resource]. – Warszawa : Centrum Badania Opinii Społecznej. – 1999. – Nr. 28. – 14 s. – Mode of access : http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/1999/K_028_99.PDF
- Стаття надійшла до редакції 03.06.2019 р.

N. Buglay

**THE SOURCE-STUDY ASPECT OF PROBLEM AS FOREIGN POLICY OF
REPUBLIC POLAND (1995-2005)**

The process of forming and realization of foreign-policy strategy of Republic opens up Poland at the end of XX – at the beginning of XXI item in the context of source-study aspect. Experience of forming and development of foreign policy of Republic Poland is actual and important for the comprehension of essence of transformation processes which took place in to

Centrally East to Europe in posttotalitary days, and their influence, on passing of these processes in Ukraine. Understanding of importance of analysis of sources, that they are used by research workers, working above the study of those or other questions, in there by foreign policy of RP, is a necessary factor for objective, many-sided, critical and impartial research. The aggregate of components of a spring complex, and in concert their classification, is predetermined both a research subject, his purpose and tasks and spatially geographical, by chronologic scopes, and that is why in every concrete case is specific. General for all researches, at the same time, there is a conditionality of quality of results of historical study, validity and authenticity of the got knowledges, by a study and classification of constituents of their spring base.

The archived documents come forward basis of a spring base of research; certificate encyclopaedic edition; concretely sociological and statistical materials of analytical centers; materials of magazines; official speeches, appearances, lectures, statements, memoirs and flashbacks of higher state public servants, politicians and diplomats.

On the whole, powerful spring complex, presented the aggregate of materials of funds of the leading archived establishments of Ukraine, and also certificate encyclopaedic by literature, concretely sociological and by statistical materials, periodicals, memorialist, other, worked out an author taking into account the newest of theory and methodology approaches, is fully sufficient for the independent study of foreign policy of Republic Poland of certain decade. The source-study an analysis of problem is subsoil for forming of own look to the key progress of foreign-policy priorities of RP, ground of the successes realization of set tasks attained a country trends. Addition to a spring complex by the new standards of documents and materials on the topic, testify to the necessity of continuation of scientific searches for the set direction.

Keywords: *sources, foreign policy, Poland, documents and materials, scientific searches.*

УДК 94(477.52)“1941/1944”

О. В. Вербовий

СТРУКТУРА ТА КОМАНДНИЙ СКЛАД СУМСЬКОГО ПАРТИЗАНСЬКОГО З'ЄДНАННЯ (1941-1944 РР.)

В статті досліджено структуру та командний склад Сумського партизанського з'єднання як вагомий фактор впливу на успішність бойової діяльності. Простежено еволюцію та визначено характерні особливості в різні періоди історії Путивльського партизанського загону – Путивльського об'єднаного партизанського загону – Сумського партизанського з'єднання – 1-ої Української партизанської дивізії ім. двічі Героя Радянського Союзу С. А. Ковпака.

Ключові слова: *Україна в роки Другої світової війни, партизанський рух опору, Сумське партизанське з'єднання.*

DOI 10.34079/2226-2830-2019-9-25-26-37

Проблематика історії України в роки Другої світової війни і до сьогодні є вельми актуальною у науковому середовищі, а також має значний суспільний запит. І одним із питань, якому приділяється належна увага в сучасній історичній науці є радянський